

**Әлмәт районы Түбән
Мактама №2 урта
мәктәбенең татар теле һәм
әдәбияты укытучысы
Вилданова Ләйсән Марс
кызы төзеде**

ХЭЭРЛЕ КӨН

ФИГЫЛЬ

зат-сан

заман

юнәлеш

барлык, юклык

Затланышлы фигурьләр

```
graph TD; A[Затланышлы фигурьләр] --> B[Боерык]; A --> C[Хикәя]; A --> D[Шарт];
```

Боерык

Хикәя

Шарт

Хикэя фигыль

Нишли?
Нишлэгэн?
Нишлэр?

Хэзерге
заман

Үткэн
заман

Килэчэк
заман

-а
-э
-и
-ый

-ды,ты
-ган,гэн

-ачак
-эчэк
-ар
-эр

ШАРТ ФИГЫЛЬ

Нишләсә?

-са, - сә

Затланышсыз фигыльләр

Хәл

Инфинитив

Исем

Сыйфат

Сыйфат фиггылъ

Нинди?

Ни эшлэгән?

Ни эшләүче?

Хәзерге
заман

Үткән
заман

Киләчәк
заман

-учы,-
үче
-
торган

-ган,
-гән
-кан
,-кән

-ачак,
-әчәк
-ар,
-ыр,-
ер

Исем фигыль

Нишләү?

-у, -ү

Хэл фигыль

I төр

II төр

III төр

IV төр

-П,
-еп,
-ЫП

-а, -ə,
-ЫЙ,
-И

-гач,
-гэч,
-кач,
-кэч

-
ганчы
-гэнче

ИНФИНИТИВ

```
graph TD; A[ИНФИНИТИВ] --> B[барлықта]; A --> C[юклықта]; D["-ырга/-ергә,  
-арга/-эргә,  
-рга/-ргә"] --> B; E["-маска/  
-мәскә"] --> C;
```

барлықта

-ырга/-ергә,
-арга/-эргә,
-рга/-ргә

юклықта

-маска/
-мәскә

Жир йөзөндә яшәгән халыкларның телләре бик күп төрле. Ләкин һәркемнен дә башка телләргә караганда яхшырак белгән, кадерле бер теле була. Шул телдә аның әти-әнисе, туганнары сөйләшә. Шуңа күрә дә ул телне туган тел, ана теле диләр.

1. Затланышсыз

фигыльлэрне билгеләгез.

а) исем, хикәя, шарт, боерык
фигыльләр.

ә) исем, инфинитив, сыйфат,
хәл фигыльләр.

б) хәл, хикәя, боерык фигыль.

в) боерык, шарт, сыйфат
фигыль.

2. Шарт фигыльләрне билгеләгез.

- а) укучы, коелган, үтәчәк.**
- ә) сөйләү, чапты, алса.**
- б) жырлап, укырга, йөзә.**
- в) барса, килсә, кайтсаң.**

3.Хэл фигыльлэрне билгеләгез.

- а) укучы, коелган, үтәчәк.**
- ә) сөйләү, чапты, алса.**
- б) жырлап, укыгач, йөзгәнче.**
- в) барса, килсә, кайтсаң.**

4. Хикэя фигыльлэрне билгеләгез.

- а) укыйм, коелган, үтәчәк.**
- ә) сөйләү, чапты, алса.**
- б) жырлап, укырга, йөзә.**
- в) барса, килсә, кайтсаң.**

5. Хэл фигыльнен ничэ төре бар?

а) 3

ә) 4

б) 5

в) 2

6. Фигыльлэр нэрсэ белэн төрлэнэ.

а) килеш, сан, заман

ә) зат-сан, юнөлеш, барлык-юклык, заман

б) тартым, заман, зат-сан.

в) заман, зат-сан, барлык-юклык.

1. Сиңа (х.ф. бил-ле үт.з., 3 зат, б.с. бар).

2. Кичә (х.ф.2 зат, к.с. бил-сез үт.з. юк).

3.Яхшырак (х.ф.бил-сез к.з., 2 зат, б.с., бар)

Төрле фигыль төркемчэләрен кертеп жөмләләр төзе

Өй эше:

Әдәбият дәрәслегеннән
7 фигыль төркемчәсенә
жөмлә яз, бер фигыльгә
морфологик анализ яса.